

HARDSYSSELORD OG KERNEORD

Af Hanne Ruus (København Universitet)

Hardsysselord i denne artikels titel refererer til Peter Skautrups *Et Hardsysselmål*. Dette værk påkalder sig interesse ved at være den første fremlæggelse og beskrivelse af en dialekts hele ordforråd. Ordforrådet er fremdraget fra optegnelser af talt sprog fortrinsvis fra 1925. Kerneord i artiklens titel refererer til Hanne Ruus' *Danske Kerneord, Centrale dele af den danske leksikalske norm*, hvor jeg på basis af trykte rigssprogstekstudsniit fra 1970-1974 finder dele af det centrale danske ordforråd. Det centrale ordforråd er fælles for danske sprogbrugere og må antages at være ret stabilt både i tid og rum. En sammenligning af det nutidsdanske kerneordsinventar og Hardsysselordforrådet vil belyse denne stabilitet.

I det følgende præsenterer jeg først Peter Skautrups værk, hans metoder og resultater, dernæst ser jeg på et udsnit af kerneordene i forhold til Hardsysselmålets ordforråd, og til sidst peger jeg på nutidige beskrivelsesteknikker, som vil kunne fremdrage semantiske strukturer i Hardsysselmålet.

Et Hardsysselmål

I fem små hæfter udgivet 1927, 1928, 1929 (hæfte 1-3 = bd. I), 1930 og 1979 (hæfte 4 og 5 = bd. II) fremlægger Peter Skautrup ordforrådet i sin vestjyske dialekt fra Tvis sogn sydøst for Holstebro, som den taltes i hans barndom og ungdom. Det er i bogstaveligste forstand sit modersmål Skautrup beskriver, da hans hovedmeddeler er hans moder. I indledningen (I:8-9) beretter Skautrup, hvordan han under optegnelserne brugte to forskellige metoder, dels den *eksaminerende*, hvor han gik frem ord for ord bl.a. i Feilbergs *Ordbog over jyske Almuesmål* og spurgte, om dette ord blev brugt i dialekten, dels den *refererende*, hvor han bad sin moder fortælle løs om et emne, mens han selv skrev ned i Dania-lydskrift. Som illustration af Peter Skautrups arbejdsbetingelser spillede jeg på MUDS-mødet en optagelse om bagning indtalt af Margrethe Tjagvad fra nabosognet Aulum, født 1891. Optagelsen (top. nr. 2482) er tilgængelig

på Institut for Jysk Sprog- og Kulturforskning¹. Skautrup bemærker, at han med den refererende metode fik eksempler på ord, som var blevet betegnet som "ikke brugt" ved ordeksaminationen.

Efter at have karakteriseret tidligere undersøgelsers princip om kun at bringe ord, der er særegne for den behandlede dialekt, skriver Skautrup om sin undersøgelses genstand:

"Hvad der behandles her, er da ikke blot de sjældne ord, de der er specielle for egnen eller sognet måske, men det er hele det levende ordforråd hos typen, det vil sige den voksne mand og kvinde mellem 30 og 60 år [i 1925]." (*Et Hardsysselmål* I:11).

Om sit mål skriver Skautrup:

"Denne undersøgelse har som formål - første og eneste - at skildre ordforrådet på de og de områder, gøre rede for ordenes brug, betydning og begrænsning. Jeg har haft som princip at give ordet ikke som glose, men som led i sammenhængende tale. Det forekommer mig at være værdifuldt at få en fyldig fraseologi, der dels giver stof til syntaktisk brug, dels gerne skulde indstille læseren således, at den tankegang og det liv, der rører sig bag ordene, kunde træde tydeligt frem." (*Et Hardsysselmål* I:15).

Om principperne for fremlæggelsen af materialet skriver Skautrup:

"en saglig ordnet fremstilling af det konkrete ordforråd i dialekten er det da jeg her fremlægger begyndelsen af; resten samt en behandling af abstrakterne håber jeg skal følge senere."² (*Et Hardsysselmål* I:14-15).

Som illustration af den sagligt ordnede fremstilling gives i fig. 1 to udsnit af indholdsfortegnelsen i *Et Hardsysselmål*.

B o. 17-52		Kvantitet. 94-99	
1. Boliger	17	228. Mange og få m.m.	94
2. Andre bygninger	17	229. Noget og intet, nogen	
3. De enkelte bygninger i		og ingen	94
gården	20	230. Grad	94
4. Bygningsmåde og		231. Forøgelse og svind	97
bygningsmateriale	22	232. Det hele : en del	97
5. Vinduer og døre	32	233. Fuld og tom	99
6. Tag og tækning	36		
7. Gård og kålgård	40		

Fig. 1. Udsnit af indholdsfortegnelsen til *Et Hardsysselmål*.

¹ Jeg takker Ove Rasmussen og Inger Schoonderbeek fra Institutet for beredvillig assistance ved fremfindning og afspilning af optagelsen.

² Som nævnt kom femte hæfte, som afslutter behandlingen af det abstrakte ordforråd, først i 1979, idet Skautrups moder døde kort efter, at fjerde hæfte var udkommet i 1930.

I fig. 2. gengives et tekstudsnit, der viser, hvordan fremstillingen veksler mellem Hardsys-selmål noteret i Dania og Skautrups kommentarer.

BO.

1. Boliger. Alle mennesker har *en hjemæn*. Nogle fejler dog til: *'on-taen dæm-dæ(r) æ føj' o æ 'fa'dægo(r)'*. — De unge siger nu helst *en hjem'*, men *hjemæn* synes dog at have en særlig klang. *hu hō 'do di hjemæn?'* *han hōj æn sgit hjemæn o fæg æn sōl'a 'bādraw'als'*. *hwil'd(e)r gīg do fræ hjemæn?'*, yngre nu alm.: *hjem-fræ'* = hjemme fra. *han so-l æ hjemæn* (yngre: *hjem'*)¹. Med tanken henvendt på besiddelsen er den videste fællesbetegnelse *æn æjendom*. *hu sdur æ æjendom? ā(-)dæ(-)r e't æt æ æn 'sda:ds,hugs'* (o: statshusmandsbrug). *dæ'r æn sgit æjendom!* *æ æjendom* (o: statshusmandsbrug). *dæ'r æn sgit æjendom!* *æ æjendom* (o: statshusmandsbrug). *dæ'r æn sgit æjendom!* *æ æjendom* (o: statshusmandsbrug).

Mindre omfattende er *æn sdæg*, der ikke kan være en gård, men højst et større hus. *han hō kjōjt æn sdæg hær* *ōsdær u-r'*. Efter ejendommens størrelse kaldes den: *æn 'hærgo(r)* (talem.: *ā(-)hwa, dæ'r dæ'ejen 'hærgo(r)'* = det er da ikke hele verden); *æn probrilæ(r)go(r)* = mindre herregård, noget større end *æn jaw'n sdur go(r)*; *æn go(r)*, hvis hartkornsstørrelse nedefter er ret ubestemt; hvor der er 3 længer, vil man dog altid kalde den en gård, om den end ikke har en halv tønde hartkorn. Er der derimod kun en eller 2 længer, vil man kalde det et hus, *æn hugs*. Et større hus er *æn buelsdæg*, men ordet lidet brugt. Ringeagtende kalder man et lille hus (uden jord) for *æn hy't* eller *æn 'kna(-)hy't*; den sidste betegnelse oftest kun om *æn ju-ørles hugs*. — *æn ræg* = en rønne, et faldelærdigt hus.

2. Andre bygninger på land og i by. En lidet interessant ordgruppe i denne forbindelse, fælles som den gennemgående er for alle egne. *o æ 'lan'* = på landet, i modsætning til *i æ 'kjōvsdæ* = i købstaden. *æ bæj'* er den

¹) undtagen dem, der er født på fattiggården. — ²) hvor har du dit hjemmen. — ³) han havde et skidt hjemmen og fik en sølle opdragelse. — ⁴) hviltid (=hvornår) gik du fra hjemmen. — ⁵) han solgte hjemmenet. — ⁶) hvor stor er ejendommen? åh det er ikke andet end et statshus. — ⁷) det er en skidt ejendom. — ⁸) ejendommen er god nok, når ellers han havde forstand på at drive den. — ⁹) han har købt et sted her øster ude. — ¹⁰) åh hvad, det er da ingen herregård.

Fig. 2. Tekstudsnit fra *Et Hardsyssemlål* (bd. I:17). Bemærk, at noterne giver en skriftsproglig nøgle til de lydskevne eksempler

I fremstillingen kommenterer Skautrup dialektens forhold til rigssproget, både på minus- og på plussiden. Om de anførte brugsbegrænsninger skriver han:

“Rundt omkring i afhandlingen er gjort opmærksom på, at dette ord er nyt, et andet bruges ikke, et tredje kendes ikke. Med hensyn til det sidste udtryk må jeg dog tage reservation. Jeg kan nemlig ikke vide, om en og anden ikke nok kender ordet. Jeg skulde hellere

overalt have skrevet “bruges ikke”, det er dog det eneste jeg nogenlunde kan garantere for.” (*Et Hardsyssemlål* I:290)

Et eksempel på ordrigdom i dialekten kommenteres således:

“Derimod vil jeg mene, at man kan karakterisere ordforrådet på høreformemmelsernes område som overordentlig righoldigt [...] Bonden har et fint øre. Hans høresans er skærpet i den store stilhed. [...] Og man ikke blot hører, man skelner de forskellige lyde fra hinanden og har forskellige fint nuancerede udtryk derfor.” (*Et Hardsyssemlål* II:50)

I fig. 3 bringes et udvalg af de omtalte ord for lydindtryk:

Dyb, buldrende lyd (nogenlunde ensartet i sit forløb): *bul-ør*, buldre. Især om torden. *de ær bulørwon væj-læ'*, o: uroligt vejr med torden og byger. *bom-ør*, bomre. *de bom-ør o æ dæ'r'*. *don-ør*, dundre. *hwa æ'r dæ don-ør?* — *a trow'r di sgy-rør'*. 10 *hor-*, hurre. suse; om lyd som når noget bevæges hurtigt gennem luften; også: nynne; *hon hor-ør øvær æ bā'n'*; nu sj. *rom-øl*, rumle; fx. om vogn. — *de rom-lær i mi mav'*. *sgrom-øl*, skrumle; fx. om lyden af beslæde træsko på stenbro. — *sgrom'øl*, skrummel; dyb larm. 15 *snor-*, snurre. — *snor'k*, snørke. *son-*, summe; fx. om telefonpæle. *trom-*, tromme. *æ væj'n trom-ør o æ ror-ør'*. Hul, klukkende lyd: *kluk'*, klukke; om vædske som løber ud af en flaske; 20 *kluk'gla-sg*, klukflaske. *æn kluk'*, et kluk. *kol'k*, kulke, drikke med en dyb, klukkende lyd; oftest i ssg. *kol'gdræ'k*, kulkdrikke. *sgro't*, skrutte; om grød(gryde), der koger. Lyd, som ikke er høj (fin) eller dyb; *tær* lyd: 25 *æ tær' klam-ør* ell. *klam'ør i æ mon'*. *æ dæ'r sdor o klam-ør'*. — *æ blæsd klam-ør mæ æn vj-r'*. Om den svagere lyd af en dør, der (forsigtigt) lukkes op og i: *klem'p*, kilpe. — *o klem'b mæ æ dæ'r'*. 10 *smal-ør*, smaldre: knuse glas olgn.; lydforestillingen stærk. 30 — *so de smal-ør'*. — *slā i smal'ør'*. *ram-øl*, ramle; falde (larmende) ned; nu dog vist navnlig forbunden med forestilling om bevægelse. *sgram-øl*, skramle (med stole, træsko olgn.). *ral-ør*, ralre; om raslende lyd (af vogn i jævn bevægelse; 35 også om bevægelsen: *di ral-ør æ dæ'r'*).

¹) det er buldervornt vejrlig. — ²) det homrer på døren. — ³) hvad er det der dundrer? — jeg tror de (o: artilleriet) skyder. — ⁴) hun hurrer over barnet. — ⁵) det rumler i min mave. — ⁶) regnen trommer på ruderne. — ⁷) tænderne klamrer, klamper i munden. — ⁸) døren står og klamrer. — ⁹) blæsten klamrer med et vindue. — ¹⁰) kilpe med en dør. — ¹¹) så det smaldrede. — ¹²) slå i smaldre. — ¹³) de ralrede af.

Fig. 3. Tekstudsnit fra *Et Hardsyssemlål* (bd. II:43), der illustrerer dialektens rige udvalg af ord for lydindtryk

Hardsysselord og kerneord

I *Danske Kerneord* finder jeg på basis af kvantitative kriterier frem til 1117 kerneord, som udgør en væsentlig del af nutidsdanskernes fælles ord. Det fælles, centrale ordforråd må antages at være ret stabilt både i tid og rum. Da materialet til Hardsysselordforrådet ligger et godt stykke fra kerneordsmaterialet både i tid - 1920'erne over for 1970'erne - og i geografisk og kulturelt rum - mundtlig vestjysk bondekultur over for skriftlig storbykultur - vil det være interessant at undersøge, i hvilken udstrækning kerneordene indgår i Hardsysselordforrådet. Hvis kerneordene i stor udstrækning indgår i Hardsysselordforrådet, har vi fået bekræftet, at det centrale ordforråd er forholdsvis uafhængigt af tid og rum og dermed er en vigtig faktor i en generel leksikologisk karakteristik af det danske sprog.

Af indledningen til ordregistret i *Et Hardsysselmålt* kan man udlede, at det registrerede ordforråd omfatter ca. 10.000 ord. I fig. 4 gengives et udsnit af registret, fornavne findes opført alfabetisk i hæfte 3 (bd. I:313-320).

hvis, konj. I. 105.6.25	hygge, v I. 78.17, 264.7	høfork, s I. 81.24
hviske, v II. 41.10.11	hyggejærn, s I. 85.3	høg, s I. 131.11.2
hvisle, v I. 128.17	hyp(pe)plag, s I. 293.29	høgulv, s I. 43.29, 52.25
hvisomenstid, konj. I. 228.18	hyggeplov, s I. 78.16	I. høj, s II. 92.17, 93.17
hvist, s II. 61.5	hyrde, s, se hjerne	II. høj, a I. 90.6, 91.28, 179.25,
hviste, v I. 29.8, 295.2,	hyre, v II. 137.27	206.21, 208.15, 263.9,
(hvyeste) II. 61.4.5	[hysteri, s II. 120.10]	II.19.20, 22.12.14.15.19.21.26,
hvoddemsager, s I. 97.4, 269.3	hytte, s I. 17.23, 211.5	95.20
hvor, adv., I. 108.13, 283.25,	hyttefad, s I. 303.5.6	højagtig, a II. 22.17
II. 86.34, 93.9, 97.8, 145.22	hædersplads, s II. 85.12	højbenet, a II. 22.17
hvordan, adv. I. 98.4, 104.3,	hæg, s II. 25.7	[højde, s II. 22.23]
166.14, 170.23, 191.5, 259.9,	hægen, a II. 132.19	høje, v II. 22.23.24
287.2, II. 10.24, 23.21, 29.27,	hægl, s I. 82.7	højelse, s II. 22.23
78.3, 114.27, 129.18, 130.20,	hægløsm, s I. 83.2	I. højere, a (komp.), II. 22.16
135.19	I. hægte, s I. 189.18.28	II. højere, adv. [hø'dør]
hvorfor, adv. II. 129.11	II. hægte, v I. 189.25, 308.16	I. 251.11
hvorfra, adv. II. 90.22	hæjsen, adv., se hedersen	højest, a I. 103.7, II. 22.16
hvorlænge, adv. II. 97.8	hækkeri, s I. 276.9	højfarvet, a II. 12.15
[hvornår, adv. II. 80.20]	hæklénål, s I. 259.27	højhalset, a I. 207.17

Fig. 4. Udsnit af registret i *Et Hardsysselmålt* (bd. II:181)

I *Danske Kerneord* findes i slutningen af bd. I et register over de fundne kerneord. Ved at sammenholde dette register med ordregistret i *Et Hardsysselmålt*, kan man registrere, hvor mange af kerneordene der er Hardsysselord. I fig. 5 anføres alle kerneord, der begynder med *h* med angivelse af, om de forekommer i Hardsysselmålet. Kerneord af en kategori, som ikke

omhandles i *Et Hardsysselmålt* er streget ud, [] angiver, at Skautrup betegner ordet som rigssprog, () angiver, at ordet ikke findes i *Et Hardsysselmålt*, ingen markering angiver, at kerneordet findes i Hardsysselmålet.

h-fork 112	hjelpe vb 81, 161
hakke vb 81, 161, 171	hjørne sb 62, 158
hals sb 62, 179	hold sb 63
halv adj 94, 151	holde vb 81
(halvdel sb) 62, 158	[hos præp] 107
halvtreds num 108, 166	(hospital sb) 63, 168
2. han pron 110, 159, 172	hotel sb 63, 168
handle vb 81	hoved sb 63, 179
hans pers 105, 159, 164	1. hul sb 63
hansen pers 105, 165, 172	humør sb 63, 180
1. have sb 62, 171, 178	1. hun pron 110, 160, 172
2. have vb 81, 151	hund sb 63, 158
hedde vb 81	2. hundred num 108, 166
hel adj 94, 151	[hurtig adj] 95
(3. helle pers) 105, 160, 165	hus sb 63, 157, 168, 177, 183
heller adv 102	[huske vb] 81, 150
hellere adv 102	hvad pron 110
helst adv 102	hvem pron 110
(hemmelighed sb) 62	hver pron 110
hen adv 102	hverdag sb 63, 149, 160
henrik pers 105, 159, 165	hverken adv 102
(hensyn sb) 62	2. hvid adj 95, 159
hente vb 81	hvilken pron 110
her adv 102	hvis konj 111
(herhjemme adv) 102	hvor adv 102
herlig adj 94	hvordan adv 103
herre sb 62, 162	hvorfor adv 103
hertil adv 102	(hyggelig adj) 95
hest sb 62, 158	hækle vb 81, 161, 167
hestekraft sb 62, 163	(1. hænde sb) 63
hinanden pron 110	1. hænge vb RO(-te trans.); tvivlsom 156
historie sb 62, 175	1. høj adj 95, 151, 174
1. hjem sb 62, 181	[højde sb] 63, 167
2. hjem adv 102, 151	2. højre adj 95, 151
hjemme adv 102, 151	høre vb 81, 169
hjemmet-bn 113, 156, 165	håbe vb 81
hjerne sb 62, 179	hånd sb 63, 179
hjul sb 62, 177, 181, 182	hår sb 63, 179
(hjælp sb) 62	hård adj 95, 148, 153

Fig. 5. Kerneord med *h* (*Danske Kerneord* bd. I:211-212). Ord uden markering findes i Hardsysselmålet; () betyder 'findes ikke' i *Et Hardsysselmålt*, [] betyder 'anført som rigssprog' i *Et Hardsysselmålt*

Man ser, at en meget stor del af kerneordene findes i Hardsysselmålet. Ved inddragelse af kerneord med *i*, *j* og *k* omfatter sammenligningsordene godt 16% af de 1117 kerneord. Af denne sjettedel af kerneordene på 180 ord findes de 134 i Hardsysselmålet, dvs. at 75% af

kerneordene er stabile i forhold til de omtalte forskelle i tid - ca. 50 år - og kultur. De 46 kerneord, der ikke genfindes i Hardsysselmålet, kan grupperes som følger:

1) hjemlige ord, hvor dialekten har ord med samme rod, men hvor lydlig og/eller morfologiske forskelle fører til andre opslagsord. Fx svarer kerneordene *huske vb*, *højde sb* og *jeg pron* til Hardsysselordene *hue vb*, *højelse sb* og *a pron*.

2) ord for begreber, som har andre betegnelser i Hardsysselmålet. Fx svarer kerneordene *hos præp*, *hospital sb*, *hurtig adj* til Hardsysselordene *ved præp*, *sygehus sb*, *rask adj*.

3) fremmedord, som betegner begreber, der var marginale i bondekulturen, fx *international adj*, *konkurrere vb* og *kursus sb*.

4) betegnelser for fænomener, som ikke fandtes i bondekulturen fx *køleskab sb*.

5) skriftsprogsord, fx *idet conj*.

Blandt de 46 ord hører flere end de nævnte til i gruppe 1, 2 og 3; i gruppe 4 og 5 findes i materialet kun de to anførte eksempler.

Semantiske strukturer

I Hardsysselmålets sagligt ordnede ordforråd er der mange muligheder for at registrere semantiske strukturer, som kan sammenlignes med semantiske beskrivelser af andre ordforråd. Siden begyndelsen af 1980'erne har forskellige tværfaglige grupperinger arbejdet på at opstille en taksonomi over leksikografiske oplysningstyper, som kan anvendes til at beskrive indholdet i leksikografiske datasamlinger, så de kan sammenlignes og eventuelt udveksle oplysninger indbyrdes. På basis af bl.a. taksonien i DANLEX-gruppens bog om datamatstøttet leksikografi (DANLEX 1987) har en gruppe under Dansk Standard³ udarbejdet et forslag til dansk standard, som er udsendt til høring i efteråret 1996. Nedenfor gengives de semantiske kategorier og subkategorier fra dette forslag. Et vigtigt mål for forslaget til standard er at tilbyde beskrivelsesværktøj, der kan anvendes både af leksikografer, som primært interesserer sig for det almene sprog, og af terminologer, der arbejder med fagligt ordforråd.

³ Gruppen består af Anna Braasch, Ib Elfving, Gert Engel, Hanne Jensen, Claus Bo Jørgensen, Bodil Nistrup Madsen, Margrethe H. Møller, Ole Norling-Christensen, Hanne Ruus.

Kategorier	Subkategorier
□ emneklassificerende oplysninger	
□ oplysninger om semantiske relationer	□ generisk over-/underordningsrelation □ partitiv relation □ successiv relation □ kausal relation □ associativ relation □ antonymi □ metonymi
□ indholdsspecificerende oplysninger	□ leksikalsk parafrase □ analytisk definition □ denotativ definition □ ostensiv definition □ udvidelse af definition □ faglig forklaring □ indholdsspecificerende træk □ overført betydning
□ ækvivalensoplysninger	□ ækvivalensrelation inden for ét sprog □ ækvivalensrelation mellem to eller flere sprog □ ækvivalensbegrænsning

Fig. 6. Semantiske kategorier i forslag til Dansk Standard. *Leksikalske datasamlinger. Indholds- og strukturbeskrivelse. Del 1*

Af de anførte semantiske oplysningstyper er kategorien *emneklassificerende oplysninger* og flere af subkategorierne under *semantiske relationer* og under *indholdsspecificerende oplysninger* inspireret af terminologisk arbejdsmetode⁴. Skautrups saglige ordning i *Et Hardsysselmål* kan anskues som en emneklassifikation, og de landbrugsfaglige områder i Hardsysselmålet vil sikkert med udbytte kunne bearbejdes terminologisk. Skautrup giver de semantiske oplysninger i løbende prosa, man kan imidlertid let finde flere af standardforslagets semantiske relationstyper i Hardsysselmålet. Fra eksemplet i fig. 2 kan man uddrage en generisk over-/underord-

⁴ En ny, dansk lærebog i terminologi er netop udgivet (Nistrup Madsen 1996).

ningsrelation, hvor de forskellige slags ejendomme er kohyponymer. I fig. 7 kan man se, hvordan gruppe 228 og 229 er disponeret antonymisk.

KVANTITET.

228. Mange og få m. m.
mana, mange. *dær æ mana fljær¹*. — *mana for*, *pær²*.
fljæså, flest. — *dæm fljæså*, de fleste. — *dæ wa e'd ræd mana*,
mæn nower wa dæ dæ³. — *e'd so for*, *æn hjæl dijæl⁴*. — *nower*
fo "sdægør eller nower 'for sdægør⁵. — *grugli mana⁶*. Talrig
ukendt. — *æn masa men-æsgør⁷*. *æn masa bæyr*. Mængde br-
uges ikke. — *æn sæyr hov'en*, *få-læ hov'en⁸*. — *hu mana⁹*.
for, få. Ofte benyttes såvel ved mange som få litotiske
udtryk: *e'd swæsa mana¹¹*, *o: få*, *e'd so for¹²*, *o: (temmelig)*
mange. Færre, færrest ukendte. »Der var færre i dag
end i går« hedder *dæ wa e'd so mana i dæ som i guær¹³*.
»De færreste aner« hedder *dær dæn menså pård*, *dæ tær-*
gør o: te¹⁴.
Jf. § 144. Meget og lidt.
- 15 229. Noget og intet, nogen og ingen.
nøj, noget. *nøj sæyr nøj*, noget sært, underligt noget. *nøj*
dæ, noget dæ, o: lidt, noget, en smule. *ta' nøjmjær¹⁵*. — *a*
wa nøj kyw' dær¹⁶.
e't, intet. — *slæd e't*, slet intet. — *dæ blæw te e't¹⁷*. — Jf.
20 ovf. p. 18.4. — *eræn,ter*, ingenting.
nower, nogle, nogen. *æ dæ nower dæ hō sjæd ham¹⁸*. —
ta'næ fljær¹⁹.
eræn, ingen. *æ dæ nower? dær æ eræn dæ swæyr²⁰*.

¹⁾ der er mange flere. — ²⁾ mange får, penge. — ³⁾ der var ikke ret
mange, men nogle var der da. — ⁴⁾ ikke så få, en hel del. — ⁵⁾ nogle
få stykker. — ⁶⁾ gruelig mange. — ⁷⁾ en masse mennesker. — ⁸⁾ en
masse brer. — ⁹⁾ en sær hoben, farlig hoben. — ¹⁰⁾ hvor mange. — ¹¹⁾
ikke svært mange. — ¹²⁾ ikke så få. — ¹³⁾ der var ikke så mange i dag
som i går. — ¹⁴⁾ det er den mindste part, der tænker på, at ... —
¹⁵⁾ tag noget mere. — ¹⁶⁾ jeg var noget ked af det. — ¹⁷⁾ det blev til
intet. — ¹⁸⁾ er der nogen, der har set ham. — ¹⁹⁾ tag nogle flere. —
²⁰⁾ er der nogen? der er ingen der svarer.

Fig. 7. Gruppe 228 og 229 fra *Et Hardsysselmål* (bd. II:94)

En fremdragelse af mange semantiske relationer i Hardsysselmålet vil gøre det muligt at sammenligne semantiske strukturer i Hardsysselmålet med tilsvarende strukturer i andre slags dansk fx de semantiske netværker, som kerneordene indgår i (Ruus 1995, bd. I:146-182).

Konklusion

Sammenligningen af Hardsysselordene og kerneordene har for det første vist, at det centrale ordforråd er ret stabilt over tid og rum: Tre fjerdedele af kerneordene er også Hardsysselord,

og den afvigende fjerdedel falder i forudsigelige grupper. For det andet har sammenligningen vist, at Skautrup - hvad angår det centrale ordforråd - har opfyldt sit formål at give hele dialektens ordforråd, ikke kun det specielle og særegne.

De fremdragne semantiske beskrivelsværktøjer lægger op til en mere formaliseret registrering af semantiske oplysningstyper i *Et Hardsysselmål*. En sådan registrering vil gøre det muligt at sammenholde den vestjyske bondekulturs begrebssystemer både med nutidige landbrugsfaglige begrebssystemer og deres benævnelser og med det nutidige almensprogs semantiske strukturer.

Litteratur

- DANLEX-group, The (Ebba Hjorth, Bodil Nistrup Madsen, Ole Norling-Christensen, Jane Rosenkilde Jacobsen, Hanne Ruus). 1987. *Descriptive Tools for Electronic Processing of Dictionary Data*. Studies in Computational Lexicography, Lexicographica, Series Maior, Band 20. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Dansk Standard, Forslag til. 1996. *Leksikalske datasamlinger. Indholds- og strukturbeskrivelse. Del 1: Taksonomi til klassifikation af oplysningstyper*. København.
- Nistrup Madsen, Bodil. 1996. *Terminologi. Bind 1. Principper og metoder. Bind 2. Øvelser og eksempler*. Handelshøjskolen i København.
- Ruus, Hanne. 1995. *Danske Kerneord, Centrale dele af den danske leksikalske norm*, Museum Tusculanum, bind I-II.
- Skautrup, Peter. 1927-1979. *Et Hardsysselmål. Ordforråd*. (= Universitets-Jubilæets Danske Samfund nr. 276, 278, 282, 289 og 473).